

प्रश्न-पत्र की योजना

कक्षा – वरिष्ठोपाध्याय

विषय – ऋग्वेदः

अवधि – 3 घण्टे 15 मिनट

पूर्णांक – 56

1. उद्देश्य हेतु अंकभार –

क्र.सं.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	22	39.30 %
2.	अवबोध	15	26.78 %
3.	अभिव्यक्ति	13 1/2	24.10 %
4.	मौलिकता	15 1/2	09.82 %
योग		56	100 %

2. प्रश्नों के प्रकारवार अंकभार –

क्र. सं.	प्रश्नों का प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक प्रतिशत	प्रतिशत प्रश्नों का	संभावित समय
1.	वस्तुनिष्ठ प्रश्न	9	1	16.07	23.68	10
2.	अतिलघूत्तरात्मक प्रश्न	12	1	21.18	31.58	25
3.	लघूत्तरात्मक प्रश्न	12	1 1/2	31.14	31.58	65
4.	दीर्घउत्तरीय प्रश्न	03	03	16.07	07.89	50
5.	निबंधात्मक प्रश्न	02	04	14.28	05.27	45
योग		38		100%	100.00	195

3. विषय वस्तु का अंकभार –

क्र.सं.	विषय वस्तु	अंकभार	प्रतिशत
1	ऋग्वेदः संहिता प्रथममण्डलम् 33 तः 60 सूक्तानि	30	53.58
2	पाणिनीय शिक्षा	13	23.21
3	आश्वलायन गृह्यसूत्रानुसारिणी विवाहोपनयन पद्धतिः	13	23.21
		80	100%

प्रश्न-पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

विषय :- ऋग्वेदः

पूर्णांक – 56

क्र. सं.	उद्देश्य इकाई/उप इकाई	ज्ञान					अवबोध					ज्ञानोपयोग/अभिव्यक्ति					कौशल/मौलिकता					योग
		वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघुतरात्मक	दीर्घांतरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघुतरात्मक	दीर्घांतरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघुतरात्मक	दीर्घांतरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघुतरात्मक	दीर्घांतरीय	निबन्धात्मक	
1	ऋग्वेदः संहिता प्रथममण्डलम् 33 तः 60 सूक्तानि	2(2)	2(2)	4½(3)		4(1)	1(1)	1(1)	4½(3)					4½(3)		4(1)		1(1)	1½(1)			30(19)
2	पाणिनीय शिक्षा	1(1)	1(1)	1½(1)			1(1)	1(1)	1½(1)				1(1)		3(1)			2(2)				13(10)
3	आश्वलायन गृह्यसूत्रानुसारिणी विवाहोपनयन पद्धतिः	1(1)	2(2)		3(1)		1(1)	1(1)		3(1)		1(1)					1(1)					13(9)
		4(4)	5(5)	6(4)	3(1)	4(1)	3(3)	3(3)	6(4)	3(1)		1(1)	1(1)	4½(3)	3(1)	4(1)	1(1)	3(3)	1½(1)			56(38)
		22(15)					15(11)					13½(7)					5½(5)					

विकल्पों की योजना :- प्र.सं. 16 से 20 में एक आंतरिक विकल्प है।

नोट:- कोष्ठक में बाहर की संख्या अंकों की तथा भीतर प्रश्नों की द्योतक है।

हस्ताक्षर

प्रश्न-पत्र-योजना

कक्षा – वरिष्ठोपाध्याय

विषय: – ऋग्वेदः

अवधि: – 3 घण्टे 15 मिनट(सपाद होरात्रयम्)

पूर्णांकाः – 56

1. उद्देश्यानाम् अंकभारः –

क्र.सं.	उद्देश्यम्	अंकभारः	प्रतिशतम्
1.	उद्देश्यम्	22	39.30 %
2.	ज्ञानम्	15	26.78 %
3.	अवबोधः	13 1/2	24.10 %
4.	अभिव्यक्तिः	15 1/2	09.82 %
योग		56	100 %

2. प्रश्नानां प्रकारानुसारम् अंकभारः –

क्र. सं.	प्रश्नानां प्रकाराः	प्रश्नानां संख्याः	प्रतिप्रश्नम् अंकाः	कुल-अंकाः%	प्रश्नानां प्रतिशतम्	सम्भावित-: समयः
1.	वस्तुनिष्ठ-प्रश्नाः	9	1	16.07	23.68	10
2.	अतिलघूत्तरात्मक-प्रश्नाः	12	1	21.18	31.58	25
3.	लघूत्तरात्मक-प्रश्नाः	12	1 1/2	31.14	31.58	65
4.	दीर्घउत्तरीय प्रश्न	03	03	16.07	07.89	50
5.	निबंधात्मक-प्रश्नाः	02	04	14.28	05.27	45
योगः		38		100%	100.00	195

3. विषयवस्तूनाम् अंकभारः –

क्र.सं.	विषयवस्तूनि	अंकभारः	प्रतिशतम्
1	ऋग्वेदः संहिता प्रथममण्डलम् 33 तः 60 सूक्तानि	30	53.58
2	पाणिनीय शिक्षा	13	23.21
3	आश्वलायन गृह्यसूत्रानुसारिणी विवाहोपनयन पद्धतिः	13	23.21
		80	100%

प्रश्न-पत्रस्य नीलपत्रम् (ब्ल्यू प्रिन्ट)

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

विषय :- ऋग्वेदः

पूर्णांकाः – 56

क्र. सं.	उद्देश्यविधा: / उपविधा:	ज्ञानम्					अवबोधः					ज्ञानोपयोगः / अभिव्यक्तिः					कौशलम् / मौलिकता					योगः
		वस्तुनिष्ठः	अति. लघु.	लघुतरात्मकः	दीर्घात्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति. लघु.	लघुतरात्मकः	दीर्घात्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति. लघु.	लघुतरात्मकः	दीर्घात्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति. लघु.	लघुतरात्मकः	दीर्घात्तरीयः	निबन्धात्मकः	
1	ऋग्वेदः संहिता प्रथममण्डलम् 33 तः 60 सूक्तानि	2(2)	2(2)	4½(3)		4(1)	1(1)	1(1)	4½(3)					4½(3)		4(1)		1(1)	1½(1)			30(19)
2	पाणिनीय शिक्षा	1(1)	1(1)	1½(1)			1(1)	1(1)	1½(1)				1(1)		3(1)			2(2)				13(10)
3	आश्वलायन गृह्यसूत्रानुसारिणी विवाहोपनयन पद्धतिः	1(1)	2(2)		3(1)		1(1)	1(1)		3(1)		1(1)					1(1)					13(9)
		4(4)	5(5)	6(4)	3(1)	4(1)	3(3)	3(3)	6(4)	3(1)		1(1)	1(1)	4½(3)	3(1)	4(1)	1(1)	3(3)	1½(1)			56(38)
		22(15)					15(11)					13½(7)					5½(5)					

विकल्प-योजना :- प्र.सं. 16 तः 20 प्रश्नेषु एक आंतरिकविकल्पः अस्ति।

अवधेयम्- कोष्ठकाद् बहिः संख्या अंकबोधिका आंतरिकसंख्या च प्रश्नबोधिका।

हस्ताक्षरम्

--	--	--	--	--	--	--

No of Question :- 20

No of Printing pages :-

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2023
ऋग्वेदः, कोड-44

समय : 3:15 घण्टे

पूर्णांक : 56

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

1. परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामांकाः अनिवार्यतः लेख्याः ।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
3. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि ।
4. येषु प्रश्नेषु आन्तरिकभागाः सन्ति, ते सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः ।
5. सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः ।

मॉडल प्रश्न पत्र (आदर्शप्रश्नपत्रम्)

वरिष्ठोपाध्यायः

ऋग्वेदः, कोड-44

समयः — 3:15 होराः

पूर्णांकः 56

खण्ड—अ

वस्तुनिष्ठप्रश्नाः

अपौरुषेयः शब्दराशिः अस्ति —

(i) (अ) न्यायः (ब) मीमांसा (स) वेदः (द) धर्मशास्त्रम्

1

(ii) ऋग्वेदे अष्टकानि सन्ति

(अ) नव (ब) दश (स) पञ्च (द) अष्टौ

1

(iii) ऋग्वेदस्य शाखा आसन्—

(अ) शतम् (ब) नव (स) एकविंशतिः (द) सहस्रम्

1

(iv) पाणिनीय-शिक्षा सम्बद्धा अस्ति —

(अ) सामवेदेन (ब) ऋग्वेदेन (स) यजुर्वेदेन (द) अथर्ववेदेन

1

(v) यमाः स्मृताः —

(अ) विंशतिः (ब) पञ्चविंशतिः (स) अष्टौ (द) चत्वारः (vi) लाजान् जुहोति —

(अ) वरः (ब) भ्राता (स) पिता (द) कन्या

1

1

(vii) वेदाध्ययनार्थं संस्कारः क्रियते —

(अ) विवाहसंस्कारः (ब) उपनयनसंस्कारः (स) विद्यारम्भसंस्कारः (द) जातकर्मसंस्कारः

1

(viii) यादयः सन्ति —

(अ) अन्तःस्थाः (ब) यमाः (स) स्पर्शाः (द) स्वराः

1

(ix) गर्भादमुकवर्षे ब्राह्मणस्योपनयनं विधीयते —

(अ) नवमे (ब) अष्टमे (स) सप्तमे (द) चतुर्थे

1

2. रिक्तस्थानानि पूरयत —

(i) वृषायुधो निरष्टाः ।

(ii) यावत्तरो यावदोजो ।

(iii) अष्टौ पृथिव्याम् ।

(iv) अघोषाः स्मृताः ।

1

1

1

1

3. अतिलघूत्तरात्मका प्रश्नाः –

- (i) ऋग्वेदे कति मण्डलानि सन्ति? 1
- (ii) के कष्ट्यवर्णाः ? लिखत । 1
- (iii) कतिविधाः विवाहाः भवन्ति ? लिखत । 1
- (iv) मधुपर्कद्रव्याणि लिखत । 1
- (v) भिक्षाचरणसमये माणवकः किं ब्रूते ? 1
- (vi) उपनयनशब्दस्य को अर्थ ? 1
- (vii) चतुस्त्रिंशत्सूक्ते कति मन्त्राः सन्ति ? 1
- (viii) के घोषवर्णाः ? लिखत । 1

खण्ड— ब

4. उपेदहः इतिमन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
5. वृषायुधोन ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
6. आवः शमं ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
7. समाने अहन् ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
8. विसुपर्णो ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
9. हिरव्यहस्तो ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
10. देवासस्त्वा ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
11. दिवाचित्तमः ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
12. उदुत्येसूनवो ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
13. पाहि नो अग्ने ० इति मन्त्रं सस्वरं पूरयत । 1½
14. गान्धर्वस्वराः कुत्रान्तर्भवन्ति ? 1½
15. रंगोच्चारणविधिं लिखत । 1½

16. मधुपर्क—प्राशन—विधिं स्पष्टयत ।

3

अथवा

लाजाहोमविधिं वर्णयत ।

17. कति विवृतयः ? लिखत ।

3

अथवा

विवृतिविरामादीनामुच्चारणविधिं स्पष्टयत ।

18. गायत्र्युपदेशप्रकारं लिखत ।

3

अथवा

ब्रह्मचारिणो नियमान् लिखत ।

खण्ड: —'द'

19. निम्नांकितेषु केचन चत्वारो मन्त्राः सस्वरं पूरणीयाः ।

4

(i) निसर्वसेन ०

(ii) नये दिवः पृथिव्या. ०

(iii) त्रिरश्विना ०

(iv) आकृष्णेन ०

(v) जनासो अग्निं. ०

(vi) मन्द्रो होता ०

अथवा

ऋग्वेदस्य स्वरूपं स्पष्टयत ।

20. निम्नांकितेषु केचन चत्वारो मन्त्राः सस्वरं पूरणीयाः—

4

(i) यमग्नि ०

(ii) नित्वामग्ने ०

(iii) मा तो मृगो ०

(iv) पराहयत् ०

(v) उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते ०

(vi) अनूनं ब्रह्मणस्पति ०

अथवा

वेदस्य महत्त्वमुपस्थापयत ।